

Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сардори давлат: Эмомалӣ Раҳмон

Сардори Ҳукумат: Қоҳир Расулзода

Мақомот ахбору иттилооти марбут ба пандемияи COVID-19-ро зери назорати қатъӣ гирифта, озодии баёнро маҳдуд намуданд ва васоити ахбору ҷомеаи шаҳрвандиро барои паҳнкунии иттилооти “бардуруғ” гунаҳкор донистанд. Судҳо қонунгузории зидди терроризмро барои қатъӣ дастрасӣ ба васоити ахбори мустақили дар хориҷ мустақар истифода бурданд. Рузноманигоре барои “барангехтани кинаву адовати динӣ” аз озодӣ маҳрум гардид. Кормандони тиб дар бемористонҳо, хонаҳои пиронсолон ва ҷойҳои нигоҳдории дастгиршудагон бо васоили муҳофизатӣ пурра таъмин набуданд, ҳамчунин ҷабрдидагони хушунати оилавӣ ва гендерӣ ба таври кофӣ ҷиғз нашуданд.

Маълумоти умумӣ

Мақомот муддати тулонӣ пайдоишу паҳншавии COVID-19-ро инкор намуда, вале маҳдудиятҳоеро ба монанди бастанӣ марзҳо ва манъи вохурӣ бо дастгиршудагон дар маҳбасҳоро ҷорӣ намуданд. Интиқоли пули пули муҳоҷирон (пештар сеяки Маҷмӯи маҳсулоти дохилро ташкил меод) қариб ба 50 фоиз кам шуда, боиси таҳлука аз норасоии маводи ғизоӣ гардид. Моҳи сентябр Сандуқи байналмилалӣ пул гузориш дод, ки Тоҷикистон таъсири хеле сахти пандемияро паси сар мекунад. Моҳи октябр Президент Эмомалӣ Раҳмон, амалан бе рақобат аз нав интиҳоб шуд.

Озодии баён

Бастанӣ васоити ахбори интернетӣ ва маҳдудкунии мунтазами дастрасӣ ба интернет усулҳои маъмули муборизаи мақомот зидди танқидҳо буданд. Президент моҳи январ қонуни нави зидди экстремизмро имзо намуда, ба мақомот ваколати васеи маҳдуд кардани озодии баёнро дод. Сенздаҳ ниҳоди давлатӣ ваколати бе тафтиши судӣ аз Хадамоти алоқа дархост намудани бастанӣ сомонаҳоро соҳиб шуданд.

Моҳи феврал Суди олий хулоса намуд, ки сомонаи мустақили иттилоотӣ дар хориҷ ҷойгиршудаи “Ахбор” ба “террористу экстремистҳо” хизмат мекунад ва бо ҳалномааш онро бастан. Яъне, амалан, рузноманигорони “Ахбор” аъзои ташкилоти “экстремистӣ” ва қобили ҷавобгарӣ эълон шуданд. Моҳи ноябр сармуҳаррири “Ахбор” изҳор намуд, ки вай бо сабаби ҷиғзи бехатарии онҳое, ки бо сомона алоқаманд буданд, аз ҷумла хонандагони он, маҷбур шуд сомонаро бандад.

Мақомот ба истифода иттиҳомоти “барангехтани кинаву адоват” ва “терроризму экстремизм” бар зидди рузноманигорону блоггерҳое, ки оиди масоили ҳассоси сиёсӣ маводи танқидӣ нашр мекарданд, идома доданд.

Моҳи апрел суд дар шаҳри Душанбе рузноманигори мустақил Далер Шариповро барои ғайрирасмӣ нашр ва паҳн намудани рисолааш оиди ислом ба “барангехтани кинаву адовати динӣ” гунаҳкор дониста, вайро ба муҳлати як сол аз озодӣ маҳрум кард. Додситонӣ исрор намуд, ки вай мақолаҳои “экстремистӣ” нашр намуда, бо созмони экстремистӣ алоқаманд будааст. Далер Шарипов иттиҳомотро рад намуда, вале иқрор шуд, ки вай дар рисолааш шояд ба “хатогиҳо” роҳ додааст. Вай аз болои ҳукм шикоят набурд¹.

Маҳдудиятҳо нисбати васоити ахбор дар давраи пандемия

Мақомот паҳнкунии иттилооти вобаста ба пандемияи COVID-19-ро зери назорати қатъӣ гирифта, бар зидди маълумоти “бардуруф” оиди пандемияи коронавирус қонунгузори нав ҷорӣ карданд.

Моҳи июн парламент барои бо ҷаримаҳои ҳангуфт ҷазо додани рӯзноманигорон, блогерҳо ва дигарон баҳри дар васоити ахбори омма ва шабакаҳои иҷтимоӣ паҳн кардани иттилооти “нодуруст” ва “бардуруф” оиди пандемия, ба Колекси маъмури тағйирот ворид намуд.

Ин тағйирот истифодабарандагони паёмакрасонҳои мобилиро зери хатари айбдоршавӣ барои паҳнкунии иттилои “номӯтамад” гузошта, ба ҳадамоти амниятӣ ваколати назорати муоширати маҳрамонро дод. Онҳое ки таҷрибаи худро оиди COVID-19 дар васоити ахбор дарҷ карданӣ буданд, бояд натиҷаи расмӣ тасдиқкунандаи ташхисашонро дар даст мебошанд, дар акси ҳол ба онҳо барои паҳнкунии иттилои “бардуруф” ҷавобгарӣ таҳдид мекард.

Маҳбусони виҷдон

Моҳи апрел саломатии муҳофизи ҳуқуқи башар Бузургмеҳр Ёров бо аломатҳои COVID-19 якбора вазнин шуд. Дар ҳоле, ки саломатиаш беҳтар гардид, чанд моҳ баъдтар сарчашмаҳои беном гузориш доданд, ки саломатиаш хуб нест ва ба ӯ барои муошират ва ёрии ҳуқуқӣ расонидан ба маҳбусони дигар аз тарафи маъмурияти маҳбас ҷазо таҳдид мекунад.

Ҳуқуқ ба саломатӣ

Тибқи иттилои ниҳодҳои СММ, дар Тоҷикистон то 8 июн 1701 корманди тиб (36 ҷои сироятёфтагон дар кишвар), мубталои COVID-19 шуданд, аз ҷумла 619 пизишк ва 548 ҳамшираи шафқат. Радиои Озодӣ бошад рӯйхати расмӣ 10 корманди тибро, ки дар вилояти Хатлон вафот кардаанд, нашр намуд. Кормандони тиб, бе дарҷи ном дар шабакаҳои иҷтимоӣ тасдиқ карданд, ки нарасидани васоили муносиби муҳофизатӣ сабаби асосии маргумир буд. Онҳо ҳамчунин шикоят намуданд, ки мақомот ба онҳо додани ҳама гуна иттилоъро оиди COVID-19 манъ кардаанд. Новобаста ба ин, мақомот моҳи июл исрор намуданд, ки аз COVID-19 ягон пизишк нафавайдааст.

Сарчашмаҳои беном ҳамчунин оиди нарасидани васоили муҳофизатӣ барои кормандони тиб дар қисмҳои ҳарбӣ, маҳбасҳо, хонаҳои кудакон ва пиронсолон гузориш доданд. COVID-19 хусусан дар марказҳои ниғаҳдории дастгиршудагон, ки соли 2019 барои аз меъёр зиёд ҷо кардани маҳбусон, ҳолати бади санитарӣ ва набудани хизматрасонии муносиби тиббӣ боиси интиқоди Кумитаи ҳуқуқи башари СММ гардид, ташвишвар буд. Ин шароит, ки соли 2020 беҳбудӣ пайдо накард, ба паҳншавии бемориҳои сироятӣ дар байни маҳбусон мусоидат кард.

Баъди баста шудани марзҳо ҳазорон муҳоҷирони меҳнатӣ дар фурудгоҳҳо, мошинҳо, нуқтаҳои муваққатии назди марзҳо ё нуқтаҳои карантинӣ бе дастрасӣ ба шароити муносиби санитарӣ тиббӣ монданд.

Хушунати гендерӣ

Ҳукумат натавонист зидди хушунати хонаводагӣ самаранок мубориза бурда, қурбониёни хушунатро ба таври муносиб муҳофизат кунад.

Марказҳои бӯхронӣ дар хусуси зиёдшавии ташвишовари хушунати хонаводагӣ ва гендерӣ дар давраи пандемия гузориш доданд. Ба маркази занон “Гулрухсор” дар шаҳри Хуҷанд, шимоли Тоҷикистон танҳо дар моҳи май 142 нафар мурочиат намуданд, ки аз моҳи пештара се маротиба зиёд буд.

Моҳи октябр суд дар шаҳри Душанбе тарроҳи ҷавонро ба паст задани шаъну эътибор айбдор донист. Вай корфармои собиқи худро ба хушунати ҷисмонӣ ва шифоҳӣ таҳдиди таҷовуз кардан айбдор намуда буд. Нашрияе, ки ин қазияро нашр када буд, ҳамчунин барои паст задани шаъну шараф мучрим дониста шуд. Ҳар ду барои пардохти ҷуброни молиявӣ муваззаф шуданд. Новобаста аз далелҳои муътамад, мақомот иттиҳомотро таҳқиқ накарданд.

Ҳамҷинсгароён, дучинсгароён, тронсҷинсиён ва афроди дарунфардӣ (LGBTI)

Бе дастрасӣ ба манбаъҳои бе ин ҳам кам ва сохторҳои дастгирикунанда, ҷомеаи LGBTI, хусусан ҷавонон, наметавонианд хонаҳои худро тарк кунанд ва маҷбур буданд бо оилаҳои, ки онҳоро на дастгирӣ, ҳатто аксаран нисбати онҳо бадлаҳнӣ мекарданд, ҳамзистӣ намоянд.

ⁱ [Tajikistan: Independent journalist imprisoned for a year \(EUR 60/2206/2020\)](#)